

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК 351.85+008:14

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.1>

Менська Олена Анатоліївна,

кандидат юридичних наук,

магістр публічного управління та адміністрування

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0003-2838-9022

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ЗМІН В ІДЕОЛОГІЇ ТА ЗАКОНОДАВСТВІ

PECULIARITIES OF THE STATE POLICY OF UKRAINE IN THE FIELD OF CULTURAL HERITAGE PROTECTION IN THE CONTEXT OF CHANGES IN IDEOLOGY AND LEGISLATION

У статті зроблено спробу дати оцінку змінам, що відбуваються у сфері охорони культурної спадщини, крізь призму змін в ідеології та законодавстві України, а також виявити межі впливу ідеології на політичні та законотворчі процеси в означеній сфері. Адже фактичний стан речей гостро суперечить загальностановленій ідеології, що призводить до небезпеки розбалансування процесів захисту й охорони істинних монументів культурного надбання. Дискусії з приводу цих питань не стихають й понині, оскільки перетворити всі теоретичні ідеї збереження українського культурного надбання до їхньої практичної реалізованості виявилось вельми проблематичним. Таким чином, завданням авторки було проаналізувати особливості державної політики України у сфері охорони культурної спадщини в умовах змін в ідеології та законодавстві.

Здійснений аналіз дозволив авторці констатувати різночитання щодо поняття «ідеологія», зокрема, і у стосунку до об'єктів культурного надбання. Відповідно особливий інтерес у межах пропонованого дослідження представляє аналіз законодавчих приписів щодо запровадження й закріплення принципово нового етапу розвитку пам'яткоохоронної галузі з активізацією ролі ідеології в державній політиці країни, так, аби ідеологічна заангажованість не прирікала об'єкти культурного надбання на уподібнення ними імітації національної гідності. Тож ці об'єкти не повинні розглядатися виключно як ідеологічна зброя для прославлення або знеславлення певних подій та окремих постатей, а мають розглядатися виключно у якості «здорового» джерела інформації: істинного, об'єктивного й неупередженого висвітлення історичних подій та їх критичної оцінки.

Авторкою раніше здійснювався й належним чином оприлюднювався цілий цикл власних досліджень, що склав підґрунтя теоретичного обговорення пропонованої теми. Своїми роздумами авторка створила привід для дискусії, ідеї та тези якої знайшли прихильне ставлення в середовищі науковців, чийм дослідницьким інтересом також виступали питання збереження вітчизняного культурного надбання, включаючи й власні погляди авторки поточної роботи.

Ключові слова: культурне надбання; історична пам'ять; ідеологія; політико-ідеологічні цінності; пропаганда; державне регулювання; пам'яткоохоронна галузь.

The article attempts to assess the changes taking place in the field of cultural heritage protection through the prism of changes in the ideology and legislation of Ukraine, as well as to identify the limits of ideology's influence on political and legislative processes in this area. After all, the actual state of affairs sharply contradicts the generally accepted ideology, which leads to the danger of imbalancing the processes of protection and preservation of the true monuments of the cultural heritage. Discussions on these issues do not subside to this day, as it has proved to be very problematic to transform all the theoretical ideas of preserving the Ukrainian cultural heritage into their practical implementation. Thus, the author's task was to analyse the peculiarities of Ukraine's state policy in the field of cultural heritage protection in the context of changes in ideology and legislation.

The analysis allowed the author to state that there are different interpretations of the concept of «ideology», in particular, in relation to cultural heritage. Accordingly, the analysis of legislative provisions for the introduction and consolidation of a fundamentally new stage in the development of the monument protection industry to enhance the role of ideology in the country's

public policy is of particular interest in the framework of the proposed study, so that ideological bias does not doom cultural heritage sites to be likened to imitation of national dignity. Therefore, these objects should not be viewed solely as an ideological weapon for glorifying or defaming certain events and individuals, but should be seen exclusively as a «healthy» source of information, true, objective and unbiased coverage of historical events and their critical assessment.

Previously, the author conducted and duly published a series of her own studies, which formed the basis of the theoretical discussion of the topic. With her reflections, the author created a reason for discussion, and the ideas and theses of which found a favourable attitude among scholars whose research interest was the preservation of the national cultural heritage, including the author's own views.

Key words: *cultural heritage; historical memory; ideology; political and ideological values; propaganda; state regulation; monument protection industry.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої державності різко виріс інтерес не тільки до власної самобутності, але й до ідеології як такої, що своєю чергою підвищує попит на наукові дослідження за цією темою. Інтерес до досліджуваної проблематики обґрунтований також очевидною значущістю об'єктів культурної спадщини у питаннях власної самоідентифікації, що і вимагає осмислення вітчизняного досвіду з виявлення тенденцій його подальшого розвитку.

Наше дослідження зосереджується на питаннях охорони культурного надбання не тільки з позиції права, але й науки державного управління, значення якої для розвитку української держави та державності є загально визнаним, навіть аксіоматичним, але часто означені у темі питання виноситься за дужки наукового аналізу. Пояснюється це почасти тим, що наукова література радянської доби практично ігнорувала питання приватної власності й публічного управління культурною спадщиною як об'єкта для наукового пошуку. Певно, причиною тому була виключна державна власність на такі об'єкти, у тому значенні, яке надавала цьому порядку радянська ідеологія. Тож ці питання у тогочасній заінтересованості серед науковців займали дещо периферійне значення. І якщо перші оприлюднені роботи були у сув'язі тодішньої ідеології, то пізніше поле досліджень стало ближчим до сьогодення. Більш ґрунтовні наукові розвідки з'являлися вже в річці посткомуністичних студій і так званого періоду пострадянського часу, які мали забезпечити розуміння того, що ж собою уявляє культурне надбання без орнаментування комуністичної ідеології. Відповідно ці питання почали наснажувати багатьох науковців-прибічників вже Незалежної України, котрі намагалися нормативно сакралізувати і як наслідок зберегти вітчизняне культурне надбання. А це свідчить, що дискусія між дослідниками щодо питань ідеології при вибудові державної політики поновила.

Проте очевидно, тема державної політики у сфері охорони культурної спадщини в умовах змін в ідеології та законодавстві України зали-

шається не вповні розкритою, що можна пояснити її складністю. Тому нам важливо не тільки описати проблему, але й вказати на раніше невисловлені проблемні питання та можливі шляхи їх розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення ідеологічного терену та його місця в державному житті в сьогочасних західних наукових джерелах досліджувалося такими вченими як: Ф. Воткінсом, Е. Гідденсом, О. Лембергом, Ф. Фюре та ін.

На матеріалі сучасних вітчизняних наукових досліджень з'являлися лише фрагментарні праці, здебільшого поодинокі статті. Так, окремих аспектів розуміння сутності та значення ідеології торкалися такі вітчизняні вчені як: В. Карлова, А. Луцький, О. Макаренко, О. Марущак та ін.

Попри те, що проблеми, пов'язані зі збереженням об'єктів культурного надбання у вітчизняній науковій літературі досить активно висвітлюються в дослідженнях й публікаціях, саме питання державної політики у сфері охорони культурної спадщини в умовах змін в ідеології та законодавстві, з огляду на теперішній стан справ, відлунюють певну наукову порожнечу щодо цього.

Та оскільки на сьогодні як дослідницька, так і нормотворча робота над ухваленням законодавства України, покликаною попроситися із радянською ідеологічною спадщиною, так і того, яке опікується збереженням вітчизняного культурного надбання продовжується, у якості мети поточної розвідки актуальним вбачається аналіз особливостей державної політики у сфері охорони культурної спадщини в умовах змін в ідеології та законодавстві України.

Виклад основного матеріалу. Людину як індивіда, окрім освіченості, виховання та самовизначеності, формує рівень її культури. Культури саме як показника формування особистості, її саморозвитку та самоствердження. У свою чергу, особистість індивіда безпосередньо пов'язана зі знанням власного історичного минулого, яке часто-густо виступає інтелектуальним капіталом, що є своєрідним каналом, завдяки якому напрями

відбувається передача коду нації від покоління до покоління. І значення пам'яток культурної спадщини у цих питаннях важко переоцінити.

Пам'ятки культурної спадщини, в архітектурі яких присутній адресат – нащадки, дає підстави трактувати їх автентичність як послання про сповнену перипетій історію, яка не могла б засвідчити іншого смислу, аніж демонстрації зрізу часу, з його героями та антагоністами. Упродовж історії людства численні суспільства знаходили шлях для мирного й справедливого застосування цього капіталу. Однак з плином часу об'єкти культурної спадщини опинилися у якості заручників певних ідеологічних протистоянь. Почасти це пов'язано із тим, що сучасникам досить складно оцінити характер їх цінності та значення поза баченням у таких об'єктах символів певної монументальної пропаганди, результатом чого стало повсякчасне скоєння актів вандалізму над монументами вікопам'ятних постатей минулих епох, як акт очищення власної історії від засилля такої спадщини. В політичному обрамленні ідеології така доля спіткала багато пам'яток радянщини, яким так і не вдалося сугерувати позитивне враження від них та їх роль в українській історії, котра була, є і залишається частиною всесвітньої історії (адже історія української культурної спадщини прямо кореспондує з долею європейської культури, з її розквітом) [1, с. 30–31].

Матеріал дослідження авторки показав, що «совєтська стилістика» опрозорюється у подібних пасажах, як-от у безпідставній гіперболізації різних діячів, подій та дат (яких авторка не виправдовує чи обвинувачує, а сприймає винятково у якості матеріалізованих мовчазних самовидців страшної епохи для історії нашої країни), меморіали й пам'ятні дошки яких досі існують як формений «пантагрюєлівський рай» з усіх можливих видів та різновидів радянського тягаря, а отже постає неунікна очевидність: вся країна маркована їхніми пам'ятниками, хоча ця цінність так і залишилася суто номінальною. Між тим зрозуміло, що не можна робити вигляд, буцімто Україна не мала нерадянської історії. І сьогодні, по суті на зламі епохи, множитья канон, який часто стає предметом маніпуляцій такої історії України, а мінливість законодавчих процесів категорію «пам'ятка» наповнює абсолютно новим для сучасного розуміння значенням [2, с. 63].

Нами вже пропонувалася розвідка, присвячена питанням збереження об'єктів культурної спадщини України в контексті декомунізації та дерусифікації у якій авторка зазначила, що культура постає у багатьох іпостасях, і вже давно стала

предметом маніпуляцій та об'єктом для перекручування історичних фактів. Особливо популярно «надягати» на невирішені проблемні питання у сфері культури тогу радянського минулого. Як яскравий приклад актуалізації проблеми, котра висвітлюється прожектором суспільної уваги є всеосяжна державна політика, направлена на процес дерадянзації вітчизняного публічного простору. А через повномасштабне вторгнення росії виникла потреба в очищенні українського суспільного й культурного простору від монументальних пам'яток, які звеличують, пропагують та символізують державу-окупанта, через що в Україні активізувалися процеси декомунізації та дерусифікації [3, с. 48].

Відповідно до цього, пріоритетним для нашого дослідження є така теза: процес декомунізації повинен сприйматися не як процес заміщення минулого новим теперішнім (але вже більш націоналістичного наративу), а знанням істини із всеосяжним донесенням історичної правди, і такі пам'ятки мають стати джерелом цієї правди, тим самим органічно поєднуваним складником у комунікації українського минулого, сучасності та майбутнього. Тож процеси відрадянщення й радянської деідеологізації закономірно спричинили не тільки суспільну емоційну, але й потрібну законотворчу реакцію, про яку ми вже зазначали. Так, на розгляд парламенту попередніх скликань, а саме у період з 2002 по 2014 рр. активно вносились законопроекти, направлені на врегулювання питань щодо заборони діяльності Комуністичної партії України (№ 1250 від 20.06.2002); заборони комуністичної ідеології в Україні (№ 8364 від 01.11.2005); про заборону комуністичної ідеології та ліквідацію символів тоталітарного та комуністичного режимів (№ 5382 від 26.11.2009); про заборону діяльності Комуністичної партії України (№ 8743 від 04.07.2011); про заборону комуністичної ідеології в Україні (№ 3530 від 04.11.2013); про заборону комуністичної ідеології в Україні (№ 1222 від 03.12.2014). Однак ці проекти були відкликани чи не були включені до порядку денного. Наведене слугує підтвердженням, що репрезентована проблема усвідомлювалася давно й інклінувала до спроб конструктивного її розв'язання, проте дещо пробуксовувала та відповідно не знаходила відгуку в державній політиці, у тому числі й через брак політичної волі [4, с. 336].

Імовірно тому й виникають питання, на кшталт: чи потрібно розглядати культурні цінності у якості дороговказу та ідеологічного орієнтира, на основі якого формується й закладається певний світогляд, осердя моральності суспільства та стрижень

людських переконань, який сприятиме розвитку й культурно-духовному зростанню людини, відповідно до головного (а можливо і єдиного) дорогоказу з позиції того, що мішенню ідеологічного впливу є і завжди була людина? Питання наразі є відкритим для обговорення. Однак надлишок монументального радянського спадку станом на тепер аж ніяк не описує історичну реальність певного періоду, оскільки йому відводиться роль винятково знаряддя для керування ідеологічною свідомістю суспільства.

Натомість процес розрадянщення пам'яток має розглядатись як інструмент для вилікування такої собі «ідіосинкразії»¹ в суспільстві та «оздоровлення» вітчизняного законодавства від засилля радянського нормативного спадку. І першим у каскаді законів, спрямованих на процес активної дерадянзації законодавства Незалежної України став Закон України від 21 квітня 2022 року № 2215-IX «Про дерадянзацію законодавства України» [5].

Цілком згодні з думкою колеги, що поняття ідеології (в контексті держави) дуже багатогранне, і використовується для визначення та характеристики як комплексної категорії, так і для окремих її елементів. Держава не може існувати без ідеології, яка є важливим фундаментом державотворення. Кожна держава завжди мала і має свою ідеологічну складову, навіть не зважаючи на проголошену деідеологізацію [6, с. 98].

Також є всі підстави погодитися з тезою, що базовою ідеєю сучасного українського консерватизму є українська національна ідея, яка полягає у відродженні традиційних цінностей і морально-правових засад етнокультурного розвитку українства. Народна ідеологія має ґрунтуватися на традиційній релігійності, патріотизмі, моральності та народній єдності, а її головними постулатами мають стати конституційна демократія, верховенство моралі і закону, пріоритет прав українського суспільства та орієнтація на одвічні духовні цінності [7, с. 49].

Саме в окресленому розумінні імовірно полягає засаднича ідея, яку можна узагальнити, визначивши, що ідеологія – це та система цінностей, яку сповідує кожна людина, і це свідчить про її внутрішній світ і є основою для здорового розвитку країни. У такий спосіб видається можливим постулювати про наявність відповідної норми в Основному законі країни. Так, стаття 15 Конституції України визначає, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, еко-

номічної та ідеологічної багатоманітності. І хоча стверджується, що жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова, водночас згадана норма вказує, що принцип ідеологічної множинності є одним із конституційних підвалин суспільного ладу в Україні.

Втім, дотепер збережена повсюдна радянська символіка підсвідомо й непомітно ідеологічно отруювала підсвідомість нехай і невеликої групи українців, проте, на превеликий жаль тих, котрі досі соціологізуються з убивчим пересердям тих, хто не визнає іншого майбутнього. До вказаного слушно зазначити, що релевантною видається інформація стосовно підтримки громадянами України національно-демократичної ідеології, яку доречно окреслити у відсотковому значенні.

Так, за результатами оцінки громадянами ситуації в країні, довіри до соціальних інститутів, політико-ідеологічної орієнтації громадян України в умовах російської агресії, проведеної соціологічною службою Центру Разумкова за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні з 22 вересня по 1 жовтня 2022 року, з початку 2000-х років зростала підтримка громадянами України національно-демократичної ідеології. У 2003 р. її поділяли 10% респондентів (приблизно стільки ж, що й ідеологію, що включала ідеї возз'єднання України з Росією (11%) та комуністичну ідеологію (10%). Але за даними останнього опитування, національно-демократичні ідеї поділяють 22% респондентів, тоді як комуністичні – 1%, ідеологію «російського світу» (власне, це і є квінтесенцією «ідей возз'єднання України з Росією») – 0,2%. Другою за впливовістю є соціал-демократична ідеологія (7%, з початку 2000-х років її популярність в Україні майже не змінилася), ще 5,5% назвали ідеологію «зелених» (що теж мало відрізняється від показника 2003 р.) 4% назвали ліберальну ідеологію (її підтримка дещо вища, ніж на початку 2000-х років). Також 4% поділяють християнсько-демократичні ідеї. По 2% опитаних є прихильниками національно-радикальних та соціалістичних ідей. 12,5% опитаних заявили, що не є прихильниками жодної ідеологічної течії, 21% – що в них не орієнтуються, 15% вагалися відповіддю. У Західному і Центральному регіонах підтримка національно-демократичної ідеології вища, ніж на Півдні і Сході, однак навіть на Півдні і Сході вона належить до найбільш поширених (на Півдні поділяючи перше місце за популярністю із соціал-демократичною ідеологією, маючи тут по 13% прихильників кожна). Ліберальні ідеї є більш популярними на Півдні і Сході (відповідно 7% і 8%), ніж на Заході

¹ Ідіосинкразія (від гр. *ідіос* – особливий, незвичайний і *σύνκρασις* – змішування) – хвороблива реакція, що виникає в окремих людей на різні подразники.

та в Центрі (відповідно 3% і 2%)². Наведені цифри вказують, що глобальні зміни та перебування України у невиразному геополітичному просторі стали тим самим чинником, який спричинив активізацію ролі ідеології та її значення в державній політиці країни, в тому числі й у сфері, що стосується питань самоідентифікації та культури.

Із огляду на нинішню ситуацію безсумнівно, що за ідеологічними підходами російська федерація мавпує принципи, запроваджені націонал-соціалістичним (нацистським) тоталітарним режимом, який так само мав на меті не тільки масові вбивства, але й руйнування різного призначення об'єктів містобудування, у тому числі й тих, що становлять культурне надбання. Ця безсумнівність тероризму з боку російської федерації, стала незаперечною для всіх країн світу, що і було підтверджено відповідною резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня 2022 року [8].

Для розв'язання питань, пов'язаних із визначенням на рівні закону неонацистського характеру як політичного режиму росії, так і символіки, яка нею використовується для індикації виправдання та підтримки війни, в Україні було ухвалено відповідний Закон від 22 травня 2022 року № 2265-IX «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» [9].

З початком війни РФ проти України маркером антиукраїнської окупаційної політики ворога на захоплених територіях стало зросійщення публічного простору, відновлення радянської топоніміки, встановлення пам'ятників комуністичним діячам. Власне, для мети створення правових підстав деколонізації, деокупації та суверенізації українського культурного простору після звільнення цієї частини України постане завдання деокупації місцевого культурного ландшафту через його реінтеграцію до загальноукраїнського культурного і символічного простору, було подано проект Закону про подальшу деколонізацію, деокупацію та суверенізацію культурного простору України (реєстр. № 7721-1 від 14.09.2022) [10].

Проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо збереження культурної спадщини

України та національної пам'яті» (реєстр. № 9072 від 02.03.2023) пропонується внесення змін до преамбули та статті 3 Закону України «Про національну безпеку України» щодо віднесення культурної спадщини України та національної пам'яті українського народу, як головних елементів формування його ідентичності, консолідації й розвитку української нації до фундаментальних національних інтересів України у сфері національної безпеки і оборони. Як зазначають автори ініційованого проекту, він спрямований на захист нашої ідентичності, що на загальнодержавному рівні, окрім іншого, гарантуватиме захист від підміни історичних понять, нівелюванню унікальних традиційних надбань українського народу, руйнації об'єктів культурної спадщини, викрадення культурних цінностей, а також спроб стерти нашу національну пам'ять державою-агресором. Саме тому зараз постало питання абсолютно іншого загальнонаціонального позиціонування культурної спадщини [11].

Наведені далі приклади ілюструють неабиякий сплеск законопроектної роботи, направленої на подолання насадження та пропаганди ідей від держави-окупанта концепції «руського міра». Так, проектом Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо засудження ідеології «руського міра» (реєстр. № 5258 від 17.03.2021) пропонується заборона пропаганди ідеології «руського міра», яка впродовж декількох століть є ідеологічним супроводженням політики росії по «збиранню земель», підкоренню народів, намаганням відродити СРСР, утвердженню імперських амбіцій, декларуванню себе не регіональною, а світовою наддержавою [12]. Такі ж самі цілі й завдання ставили автори проекту Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за пропаганду ідеології «руського міра» (реєстр. № 5259 від 17.03.2021) [13].

При тім розуміючи, що рашизм як новий різновид тоталітарної ідеології та практик, які лежать в основі, сформованого у російській федерації під керівництвом президента в. путіна режиму, що ґрунтується на традиціях російського шовінізму й імперіалізму, практиках комуністичного режиму СРСР та націонал-соціалізму (нацизму), Заявою Верховної Ради України «Про використання політичним режимом російської федерації ідеології рашизму, засудження засад і практик рашизму як тоталітарних і людиноненавистницьких», затвердженої Постановою Верховної Ради України від 2 травня 2023 року № 3078-IX, засуджено рашизм як ідеологію і практики, що

² Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень-жовтень 2022 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-veresen-zhovten-2022r> (дата звернення 24.07.2023).

лежать в основі державної політики російської федерації [14].

Таким чином, на хвилі відповідних настроїв суспільства у нинішній надскладний етап для нашої держави та на панівну дотепер у масовій свідомості ідеологію, впадають у вічі фактори, що вплинули на генезу науки, котра демонструє точку відліку фази історії та подій, які припадають на страшний період часу історії України й стають невід'ємним елементом вже новітньої вітчизняної історії.

Спираючись на вищезгадані контексти є підстави для таких **висновків**.

1. Об'єкти культурної спадщини як колективний феномен людства за своєю суттю продукують явища духовного, історичного, цивілізаційного життя суспільства, які не просто втілилися у матеріальному виразі, але й слугують свого роду актуалізаторами публічно-ідеологічних символів, регуляторами поведінки у суспільстві, за рахунок чого і здійснюється комунікація з наступними поколіннями. Тож ідеологія держави повинна ґрунтуватися на тих засадах, які мають бути чітко окреслені задля уникнення будь-яких маніпуляцій чи пропаганди з метою викривлення суспільної свідомості. Водночас мусимо наголосити, що будь-яка ідеологія не повинна носити примусового характеру, а має стати передумовою для світогляду наскрізної ідеї, яка б цементувала глибинноособисте кожного українця.

2. Авторка поточної статті жодним чином не сумує за радянським минулим, але закликає

знати свою історію, та головне приймати її, що є обов'язком кожного. При чому, яка б ця історія не була: з уславленням героїв чи тих, хто був катом української нації. Для фіксації пам'яті таких постатей потрібно сприймати виключно як факт, який був: без прикрас та гіперболізованих перебільшень, без винятково вибіркового підходу до ушановування декотрих постатей, а тільки об'єктивне та фактажне з'ясування їхньої ролі в українській історії, в історії вітчизняного державотворення. Менше з тим, ключова мета цих процесів повинна полягати у постановці висновків й визнанні помилок, зроблених у минулому із подальшим обминанням їх у майбутньому.

3. Умогляд авторської думки та здійснений нормативно-правовий аналіз показує, що функція ідеології полягає не тільки в тому, щоби переглянути усталені концепції та підходи до нашого історичного минулого (це беззаперечно), але й сформуванню суспільний світогляд й істинні цінності українців вже Незалежної України.

Отже, власні спостереження авторки й вивчені нею джерела засвідчили, що активізація нормотворчої роботи у питаннях національно-культурної ідентифікації, конотації та каузальності ідеології не просто викристалізували вищеописані проблеми, але й чітко означили напрями до повного й не відворотного розмивання зв'язків з імперською радянською комуністично-тоталітарною спадщини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Менська О. А. Співмірність ідеології та культури в контексті формування державної політики України зі збереження об'єктів культурної спадщини в умовах трансформації суспільства. Sur les matériaux de la V conférence scientifique et pratique internationale «Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique». Collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la V conférence scientifique et pratique internationale, (21 Juillet 2023). Paris, République Française. La Fedeltà & Plateforme scientifique européenne, 2023. P. 30–31. DOI: 10.36074/logos-21.07.2023.07
2. Менська О. А. Державна політика національно-культурної пам'яті України в процесах декомунізації, дерадіянізації та дерусифікації в умовах нової реальності. Science of XXI century: development, main theories and achievements: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV International Scientific and Theoretical Conference. (June 30, 2023). Helsinki, Republic of Finland: European Scientific Platform. С. 62–65.
3. Менська О. А. Збереження об'єктів культурної спадщини України в контексті декомунізації та дерусифікації. Proceedings of the IV International scientific and theoretical conference «The process and dynamics of the scientific path». (June 16, 2023) Athens, Hellenic Republic. С. 48–52.
4. Менська О. А. Державна політика збереження об'єктів культурної спадщини в умовах декомунізації: нормативно-правове забезпечення. Журнал «Актуальні питання в сучасній науці». (Серія «Педагогіка», «Право», «Економіка», «Державне управління», «Техніка», «Історія та археологія»). 2023. Випуск № 7(13). С. 330–343. DOI: 10.52058/2786-6300-2023-7(13)-330-343
5. Про дерадіянізацію законодавства України : Закон України від 21.04.2022 № 2215-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-IX#Text> (дата звернення 24.07.2023).
6. Марущак О. А. Щодо сучасного розуміння та значення ідеології. *Форум права*. 2020. № 2. С. 92–101.
7. Недюха М., Михайлич О. Ідеологія як критерій класифікації політичних партій. *Політичний менеджмент*. 2006. № 2. С. 45–53.

8. Resolution adopted by the General Assembly on 2 March 2022/ United Nations. General Assembly. Distr.: General 18 March 2022. Eleventh emergency special session. Aggression against Ukraine. Текст резолюції. Вилучено з: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_res_es-11_1.pdf (дата звернення 24.07.2023).

9. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символики воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну : Закон України від 22.05.2022 № 2265-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text> (дата звернення 24.07.2023).

10. Про подальшу деколонізацію, деокупацію та суверенізацію культурного простору України : проєкт Закону України від 14.09.2022. №7721-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40452> (дата звернення 24.07.2023).

11. Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо збереження культурної спадщини України та національної пам'яті : проєкт Закону України від 02.03.2023 № 9072. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41472> (дата звернення 24.07.2023).

12. Про внесення змін до деяких законів України щодо засудження ідеології «руського міра» : проєкт Закону України від 17.03.2021 № 5258. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/25991> (дата звернення 24.07.2023).

13. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за пропаганду ідеології «руського міра» : проєкт Закону України від 17.03.2021 № 5259. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/25992> (дата звернення 24.07.2023).

14. Про Заяву Верховної Ради України «Про використання політичним режимом російської федерації ідеології рашизму, засудження засад і практик рашизму як тоталітарних і людиноненависницьких» : Постанова Верховної Ради України від 02.05.2023 № 3078-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3078-IX#Text> (дата звернення 24.07.2023).